

กฎหมายอาญา มาตรา ๕๙-๑๐๖ ครั้งที่ ๔

อาจารย์รวินท์ ชัยภีวัตรภักดี

— ৬৭ —

ประมาท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- ประมาทเป็น **อปก.ภายใน** ของความผิดอาญาบางฐาน
- ประมาท คือ การกระทำโดย**ปราศจากความระมัดระวัง**ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น**จักต้องมีความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์**

ประมาท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- ภาวะเช่นนั้น หมายถึงในขณะกระทำการนั้นๆ เช่น ในขณะขับรถไปตามถนน (ในกรณีขับรถชนคนตาย) ในขณะหยิบปืนขึ้นมาเช็ดดูทำความสะอาด (ในกรณีทำปืนลั่นถูกคนตาย) ในขณะบรรจุวัตถุระเบิดลงหีบห่อ (ในกรณีวัตถุระเบิดเกิดระเบิดขึ้นเป็นเหตุให้คนตาย)

ประเภท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- **วิสัย** หมายความว่าสภาพภายในตัวผู้กระทำ ซึ่งต้องแยกออกเป็นวิสัย
คนธรรมดา แยกออกตามอายุ เพศ การศึกษาอบรม ความชัดเจนแห่ง
ชีวิต ฯลฯ และวิสัยของบุคคลผู้มีวิชาชีพ เช่น แพทย์ นายช่าง ฯลฯ

ประมาท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- พฤติการณ์ หมายถึง เหตุภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น ในการขับรถ พฤติการณ์ย่อมหมายถึง สภาพรถ สภาพถนน สภาพแวดล้อมถนน รวมทั้งเหตุการณืต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

ประมาท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- **หลักในการวินิจฉัย**ว่าผู้กระทำความผิดจากความระมัดระวังตามภาวะวิสัย และพฤติการณ์หรือไม่นั้น จะต้องสมมติบุคคลขึ้นเปรียบเทียบ บุคคลนี้มีทุกอย่างเหมือนกับผู้กระทำ กล่าวคือเป็นบุคคลที่อยู่ในภาวะเช่นนั้น ตามวิสัยและพฤติการณ์อย่างเดียวกับผู้กระทำ เว้นแต่ ค.ระมัดระวังเท่านั้น จะต้องใช้ระดับของ**วิญญูชน** จะให้เหมือนกับผู้กระทำไม่ได้ (ต่อ)

หลักในการวินิจฉัยประมาท

- (ต่อ) หากบุคคลซึ่งสมมติขึ้นนี้ “โดยทั่วไป” อาจใช้ความระมัดระวังได้ แต่ผู้กระทำปราศจากความระมัดระวังเช่นนั้น ก็ถือว่าผู้กระทำ**ประมาท** หากบุคคลซึ่งสมมติขึ้นนี้ “โดยทั่วไป” ไม่อาจใช้ความระมัดระวังได้ การที่ผู้กระทำปราศจากความระมัดระวังก็**ไม่ถือว่าผู้กระทำประมาท**

ประมาท ตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่

- ข้อสังเกต กรณีที่ผู้กระทำเมาสุราและขับรถชนคนตาย ในการวินิจฉัยว่า ผู้กระทำประมาทและต้องรับผิดชอบตาม ม.๒๙๑ หรือไม่ หลักมีว่าจะต้องสมมติบุคคลขึ้นมาเปรียบเทียบ บุคคลนี้จะต้องอยู่ในอาการเมาเช่นเดียวกับตัวผู้กระทำซึ่งตกเป็นจล.ด้วย ซึ่งคนเมาโดยทั่วไป ก็คงไม่อาจใช้ความระมัดระวังได้ดีกว่าผู้กระทำหรือจล.ในขณะขับรถชนคนตาย ประเด็นก็คือจะถือว่าจล.ประมาทหรือไม่ (ต่อ)

ผู้กระทำเมาสุราและขับรถชนคนตาย

- อย่างไรก็ตาม ก็ต้องถือว่าผู้กระทำหรือจล.ประมาท เพราะคนโดยทั่วไป เมื่อรู้ตัวว่าเมาก็จะไม่ขับรถออกไปตามถนน เพราะฉะนั้น เมื่อจล.เมา และยังขับรถออกไปตามถนน รถไปชนคนตาย จล.จึงต้องรับผิดชอบตาม ม.๒๙๑
- การที่ผู้กระทำหรือจล.ไปขับรถทั้งๆที่เมา ความประมาทจึงเกิดขึ้น ตรงที่ขับรถออกไปสู่ท้องถนนทั้งๆที่เมาสุรา (ดูคำอธิบาย กม.อาญา ภาค๑ ของท่านอาจารย์จิตติ ตังศรัทธี, หัวข้อ ๙๑-๙๒)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท

- ข้อที่๑ การกระทำโดยประมาท ไม่มีการพยายามกระทำความผิด ตาม ม.๘๐ เพราะการพยายามกระทำความผิด มีได้เฉพาะในการกระทำความผิดโดยเจตนาเท่านั้น
- ข้อที่๒ การกระทำโดยประมาท ไม่มีการร่วมกระทำในฐานะเป็นตัวการ ตาม ม.๘๓ ไม่มีใช้ให้กระทำในฐานะที่เป็นผู้ใช้ ตามม.๘๔ ไม่มีสนับสนุนให้กระทำในฐานะเป็นผู้สนับสนุน ตามม.๘๖
- หลักคือ ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน มีได้เฉพาะความผิดที่ได้กระทำโดยเจตนาเท่านั้น

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษานามเล็ก ข้อ๒ สอบเมื่อวันที่

๒๘ ก.ค. ๒๕๔๓

- **ธงคำตอบ** การที่นายโทและนายตรี พากันทิ้งไม้ ตรงเข้าไปแย่งอาวุธปืนจากมือ นายปลวก ในขณะที่นายปลวกยกปากกระบอกปืนขึ้นเหนือศีรษะเพื่อจะยิงชูขึ้น ฟ่านั้น เนื่องจากบริเวณที่เกิดเหตุเป็นซอยมีบ้านคนปลูกอยู่สองข้างทางอันเป็นที่ชุมชน นายโทและนายตรีต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะกระสุนปืนอาจลั่นไปถูกคนอื่นได้ แต่คนทั้งสองต่างหาได้ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอไม่ เป็นเหตุให้ปากกระบอกปืนซึ่งอยู่ในแนวตั้งฉากขึ้นฟ้า เฉียงต่ำลงและกระสุนปืนลั่นไม่ถูกนายอ่อนซึ่งยืนดูเหตุการณ์อยู่บนระเบียงบ้านชั้นสองถึงแก่ความตาย นายโทและนายตรีจึงมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้นายอ่อนถึงแก่ความตาย ตาม ม.๒๙๑ โดยถือว่าต่างคนต่างประมาท หากใช้ตัวการร่วมกันกระทำโดยประมาทไม่ เพราะการกระทำโดยประมาทในคดีอาญา ไม่อาจมีตัวการร่วมกันได้

กรณีผู้ใช้ (ยังไม่พบฎีกาในขณะนี้)

- (๑)ม.๘๔ ว.สาม บัญญัติว่า “ผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ”
- (๒)เมื่อการกระทำโดยประมาทไม่อาจมีตัวการได้ จึงไม่อาจจะมีการรับโทษเสมือนเป็นตัวการได้เช่นเดียวกัน
- (๓)เมื่อการกระทำโดยประมาทไม่อาจรับโทษเสมือนเป็นตัวการได้
- (๔)ด้วยเหตุนี้การกระทำโดยประมาทจึงไม่อาจมีผู้ใช้ได้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท

- ต.อ. แดงว่าจ้างให้ดำขับรถเร็ว ดำทำตามคำสั่งแดง ดำขับโดยประมาทชนคนตาย ดำมีค.ผิดฐานทำให้คนโดยประมาท ตาม ม.๒๙๑
- แดงต้องรับผิดฐานทำให้คนโดยประมาทด้วย โดยถือว่าเป็นการกระทำของแดงเอง **มิใช่ผู้ใช้** ตาม ม.๘๔ และมีใช้ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม เพราะว่าจะเป็นผู้ใช้ก็ดี ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อมก็ดี **จะต้องกระทำค.ผิดนั้นโดยเจตนาเท่านั้น**

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท

- ข้อสังเกต ข้อที่ ๓ การไม่ควบคุมดูแลสัตว์ให้ดี ปล່อยให้ไปทำอันตรายแก่ผู้อื่น เจ้าของสัตว์จะต้องรับผิดชอบประมาทด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

■ โครงสร้างข้อ ๑.๔

- ความผิดอาญาที่ต้องมีผลปรากฏต่างหากจากการกระทำ เช่น ความผิดตาม ม.๒๘๘ ผลคือความตาย ค.ผิดตาม ม.๒๙๓/ ผลคืออันตรายสาหัส ค.ผิดตาม ม.๒๙๐, ๒๙๑ ผลคือความตาย ค.ผิดตาม ม.๓๓๙ ว.ทำย ซึ่งทรัพย์เป็นเหตุให้คนตาย ผลคือค.ตาย ของผู้อื่น ค.ผิดตาม ม.๒๔๔ ว.หนึ่ง ผลคือค.ตายจากการวางเพลิงเผาทรัพย์

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- กรณีที่มีผลของการกระทำเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้นก็ต่อเมื่อ
- ๑.หลักข้อหนึ่ง ผลนั้นต้องเป็นผลโดยตรง ถ้าไม่ใช่ผลโดยตรง ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น ผลโดยตรงคือผลตาม**ทฤษฎีเงื่อนไข**

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- ๒.หลักข้อสอง ผลธรรมดาคือผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม
- ถ้าผลนั้นทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น อันตรายสาหัส ตามม. ๒๙๓ เป็นผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตาม ม.๒๙๕ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น ก็ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรง ตามหลักข้อ ๑ และเป็นผลธรรมดา ตาม ม.๖๓
- ถ้าไม่ใช่ผลธรรมดาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นผลผิวดธรรมดา ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น แม้จะเป็นผลโดยตรงก็ตาม (แต่รับผิดชอบเพียงพอเท่าที่กระทำไปแล้วก่อนเกิดผลที่ผิวดธรรมดานั้น)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

- ๓.หลักข้อสาม เหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ ตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (ทฤษฎีเดียวกับผลธรรมดา ตาม ม.๖๓)
- ถ้าผลนั้นมิได้ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่เป็นผลที่เกิดจากเหตุแทรกแซง ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น ก็ต่อเมื่อผลนั้นเป็นผลโดยตรงตามข้อ ๑ ซึ่งเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้ ถ้าเกิดจากเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายไม่ได้ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

■ สรุป

- (๑) ใช้แต่หลักข้อหนึ่งอย่างเดียว หรือ
- (๒) ใช้หลักข้อหนึ่งและข้อสอง หรือ
- (๓) ใช้หลักข้อหนึ่งและข้อสาม

๑.หลักข้อหนึ่ง ผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไข

- ผลนั้นต้องเป็น**ผลโดยตรง** ผู้กระทำจึงจะต้องรับผิดชอบในผลนั้น ถ้าไม่ใช่ผลโดยตรง ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น
- ผลโดยตรงคือผลตาม **ทฤษฎีเงื่อนไข (The Condition Theory)** เป็นหลักสากล อันเป็นที่ยอมรับกันในทางตำราและในคำพิพากษาทั้งของไทยและของ ตปท.

สาระสำคัญของทฤษฎีเงื่อนไข

- ถ้าไม่มีการกระทำ ผลจะไม่เกิด ถือว่าผลที่เกิดขึ้น เป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้น แม้ผลนั้นจะต้องเกิดจากการกระทำอื่นๆ ด้วยก็ตาม
- แต่ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็ยังเกิด ก็ถือว่าผลที่เกิดขึ้นไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำนั้น

สาระสำคัญของทฤษฎีเจื้อนไข

- อธิบายไว้แล้วว่า ถ้าไม่มีการกระทำผลไม่เกิด ถือว่า ผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรง จากการกระทำนั้น คำว่า การกระทำ ในที่นี้หมายถึง การกระทำที่กระทำโดยเจตนาหรือประมาท แล้วแต่กรณี
- ข้อสังเกต ค.สัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลอยู่ในโครงการสร้างข้อ ๑.๔ ซึ่งก็หมายความว่า กว่าจะผ่านมาถึงโครงสร้างข้อ ๑.๔ ก็ต้องผ่านโครงสร้างข้อ ๑.๑ ๑.๒ และ ๑.๓ มาก่อน

ตัวอย่าง ทฤษฎีเงื่อนไข

- กรณี ม.๒๙๑ หากไม่ประมาทเสียแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาว่าผลนั้นเป็นผลโดยตรงหรือไม่
- แต่งขับรถด้วยค.ระมัดระวังไปตามท้องถนน ดช.ดำวิ่งตัดหน้ารถโดยกระชั้นชิด แต่งซึ่งขับรถด้วยค.ระมัดระวังตามอัตราที่ กม. กำหนด ไม่สามารถจะหยุดรถได้ทัน รถของแต่งชน ดช.ดำ ถึงแก่ค.ตาย
- กรณีปัญหานี้ ไม่ใช่ปัญหาผลโดยตรง เพราะปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะดำเนินคดีกับแต่งในค.ผิดตาม ม.๒๙๑ เงื่อนไขประการแรก แต่งต้องประมาทเสียก่อน ถ้าแต่งไม่ประมาท ก็ไม่ต้องพจน.เลยว่าค.ตายของ ดช.ดำ เป็นผลโดยตรงหรือไม่

ข้อสังเกต

- ต.อ. แดงขับรถห้ามล้อชำรุด ด้วยค.เร็วสูง ในชนเมาสุรา ไปตามท้องถนน ดช.ดำวิ่งตัดหน้ารถกระชั้นชิด ดช.ดำถูกรถชนเสียชีวิต ถ้าขทจ. ปรากฏว่า ถึงแม้รถอยู่ในสภาพดี ถึงแม้แดงจะไม่เมาสุรา รถที่ขับก็จะต้องชนดช.ดำอยู่นั่นเอง เพราะวิ่งตัดหน้าในระยะกระชั้นชิดเหลือเกิน ค.ตายเป็นผลโดยตรงจากการประมาทของแดงหรือไม่
- อย่างนี้จะเอาเรื่องผลโดยตรงมาใช้

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- ๑. ถ้าไม่มีการกระทำ ผลก็จะไม่เกิดขึ้น ถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้น
- ฎ. ๑๙๓/๓/๒๔๙๓ มีเหตุลี้กกันถนนขวางออกมาเกาะเกาะอยู่ รถที่จำเลยขับมาโดยเร็วเกินควรจึงชนเหตุลี้กนั้นเป็นเหตุให้คนตาย ถ้าปรากฏว่าหากจำเลยขับไม่เร็วกว่าที่ควร จำเลยก็จะขับรถหลบพ้นไปได้ ดังนี้ ได้ชื่อว่าความตายเป็น**ผลโดยตรง**จากการกระทำโดยประมาทของจำเลย เป็นความผิดตาม ม. ๒๕๒ (ฎีกานี้ขณะใช้กม. ลักษณะอาญา)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) สอบวันเสาร์ที่ ๒๕

ก.พ. ๒๕๖๖ กฎหมายอาญา ข้อ๓

- ส่วนที่นายนกใช้แก้วน้ำขว้างไปถูกใบหน้าของนายเล็กจนล้มลงได้รับบาดเจ็บเลือดออก เป็นผลทำให้นายเล็กหัวใจเต้นผิดปกติ และหัวใจวายจนถึงแก่ความตาย การกระทำของนายนกเป็นการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายและจิตใจ เป็นเพียงเจตนาทำร้ายมิได้มีเจตนาฆ่า แม้การตายของนายเล็กจะเกิดจากอาการตกใจจนหัวใจวาย แต่สาเหตุที่หัวใจวายดังกล่าวเกิดจากการที่นายนกใช้แก้วน้ำขว้างไปถูกใบหน้าของนายเล็กจนมีผลทำให้เกิดอาการตกใจ หัวใจเต้นผิดปกติและถึงแก่ความตายก็เป็น**ผลโดยตรง**จากการกระทำของนายนก นายนกจึงมีความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตาม ม. ๒๙๐ ว.แรก (ฎ.๑๕๙๓/๒๕๔๒)

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเงื่อนไข

- แม้จะต้องมีการกระทำอันอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดผลนั้นด้วย แต่ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้น ของจำเลยแล้ว ผลก็จะไม่เกิด ต้องถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำอันนั้นของจล.

สาระสำคัญของหลักผลโดยตรง ตามทฤษฎีเจื้อนไข

- ๒. หากไม่มีการกระทำ (โดยเจตนาหรือโดยประมาท) ผลก็ยั้งเกิด จะถือว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำนั้นไม่ได้